

ΑΡΧΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

2. Η χρησιμότητα της φιλοσοφίας

- Μια προσεκτική εκτίμηση δείχνει ότι η **φιλοσοφία**, όταν αντιμετωπίζεται ως συγκεκριμένη μέθοδος και δυνατότητα σκέψης, **μόνο άχρηστη δεν είναι**. Σε τι έγκειται λοιπόν η χρησιμότητά της;
- **I) Κεντρίζει το ενδιαφέρον** των ανθρώπων για **θεωρητικές αναζητήσεις**. Αυτές μπορεί να περιστρέφονται γύρω από μεγάλα **ερωτήματα της ανθρώπινης ύπαρξης**, γύρω από τη **συνειδητοποίηση των γνωσιολογικών μας δυνατοτήτων** – δηλ. μέχρι ποιο βαθμό μπορούμε να έχουμε γνώσεις για κάτι–, γύρω από **κοσμοθεωρίες και ιδεολογίες**, γύρω από **αμφισβητήσεις παραδοσιακών αντιλήψεων** κ.α.
- **II) Προσφέρει μια αδιάψευστη πνευματική ενασχόληση** ως αντίπαλο δέος της καθημερινής ρουτίνας και πλήξης.
- **III) Επιτρέπει να αποκτούμε μια εποπτική εικόνα** των πραγμάτων, έτσι ώστε **να μην διαμελίζεται**, μέσα σε μια διχασμένη κοινωνία ή διχασμένο περιβάλλον ζωής, **ούτε η σκέψη μας ούτε ο ψυχισμός μας**.
- **IV) Μας μαθαίνει να σκεπτόμαστε συγκεκριμένα και ρεαλιστικά**, με διαύγεια και σαφήνεια, ώστε να **προσεγγίζουμε τις δυνατές απαντήσεις** στα έσχατα ερωτήματα ή ζητήματα του ανθρώπινου βίου.
- **V) Έχει πρακτική σημασία**: οξύνει την κριτική μας ικανότητα, μας πορίζει ιδέες, ακαταμάχητη επιχειρηματολογία, συλλογιστικούς τρόπους και αποτελεσματικές μεθόδους για έλεγχο των λογικών σφαλμάτων, για αποδόμηση εδραιωμένων προκαταλήψεων, για μια ψύχραιμη και ορθολογική αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων.
- **VI) εξοπλίζει με αφαιρετικό στοχασμό** τους επιστήμονες των επί μέρους επιστημών, ενώ παράλληλα τους ευαισθητοποιεί απέναντι στην κοινωνία και σε σχέση με την ανάδειξη του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της επιστημονικής έρευνας.
- **VII) Στο ευρύτερο πεδίο της πολιτικής και κοινωνικής ζωής** διαμορφώνει τους διανοητικούς όρους για να στεκόμαστε με δημιουργικό και κριτικό βλέμμα απέναντι στα εκάστοτε τεκταινόμενα. Όσο πιο φιλοσοφημένοι είναι οι άνθρωποι που παράγουν πολιτική και επηρεάζουν τις κοινωνικές εξελίξεις, τόσο πιο πολύ εδραιώνονται οι αρχές της δικαιοσύνης, της ισονομίας και ισοπολιτείας· στον δε οικονομικό και διοικητικό τομέα πρυτανεύει η ορθοφροσύνη και η εύτακτη λειτουργία των οικονομικών μεγεθών και των διαφόρων θεσμών. Μαζί με όλα αυτά, μια φιλοσοφημένη κοινωνία παράγει σκεπτόμενους πολίτες και όχι παθητικούς ή αλλοτριωμένους οπαδούς.
- **VIII] Με τη θεωρητική της εμβέλεια** συντελεί στην προετοιμασία μεγάλων ιστορικών και κοινωνικοπολιτικών μεταβολών ή ρήξεων. Η φιλοσοφία του Διαφωτισμού, για παράδειγμα, προετοίμασε το έδαφος της Γαλλικής Επανάστασης κ.α. Από την άλλη, **αποτελεί εστία αντί-στασης ή αντιπαράθεσης** με την **αρνητική όψη της πολιτικής εξουσίας**.
- **IX) Βοηθάει στην προσωπική ζωή** του κάθε ανθρώπου. Του καλλιεργεί μια αίσθηση αυτονομίας, αυτοπεποίθησης και πνευματικής ελευθερίας. Τον απελευθερώνει από φανατισμούς, εμμονές, δογματικούς διαποτισμούς και

ΑΡΧΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

επιθετική συμπεριφορά. Επίσης τον εξοικειώνει με διαλογικούς τρόπους επικοινωνίας και τον μαθαίνει να σέβεται την ετερότητα.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΜΠΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

- Η φιλοσοφική δραστηριότητα λαμβάνει χώρα σε **συγκεκριμένο τόπο και χρόνο**.
- Τα φιλοσοφικά ερωτήματα **καθορίζονται** από την **εποχή** και την **κοινωνία**, όπου τίθενται.
- Γενικώς τα φιλοσοφικά ερωτήματα διατυπώνονται με ένα **τρόπο**, ο οποίος απηχεί **συγκεκριμένη εποχή και συγκεκριμένο πολιτισμό**.
- Τέτοια παραδείγματα είναι, μεταξύ άλλων, τα εξής: οι **προσωκρατικοί φιλόσοφοι** (7^{ος} και 6^{ος} **μεταφυσικά** ή **οντολογικά** ερωτήματα, ενώ οι **σοφιστές** και ο **Σωκράτης** (5^{ος} αι. π.χ.) ασχολήθηκαν με με ερωτήματα **πρακτικής φιλοσοφίας: ηθική** κ.λ.π. αι. π.χ.)
- Η φιλοσοφία και οι φιλόσοφοι δεν αγνοούν την ιστορία του ανθρώπινου στοχασμού και πολιτισμού. Μελετούν τόσο το παρελθόν όσο και τις εκάστοτε κοινωνικοπολιτικές συνθήκες για να ερμηνεύουν πιο βαθιά και σφαιρικά την πρωτοεμφάνιση ορισμένων σημαντικών ερωτημάτων ή προβλημάτων.